

Η ΝΕΑ

ΕΠΟΧΗ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Μάρκου ΤΣΙΡΙΜΩΚΟΥ	Ἡ χαρά μου (ποίημα)
ΜΕΛΙΣΣΑΝΘΗΣ	Ἐπιστολή (ποίημα)
Νικηφ. ΒΡΕΤΤΑΚΟΥ	Δημιουργία (ποίημα)
Φώτης ΚΟΝΤΟΓΛΟΥ	Πρόλογος ἀπὸ τὸ «Memoires d' outre tombe»
Τέλλου ΑΓΡΑ	Νεοχριστιανὸς Διηγηματογράφος (μελέτη)
Γιάννη ΣΚΑΡΙΜΠΑ	Οἱ «Πολλοὶ καθὼς πρέπει» (ποίημα)
Ἄντωνη ΦΩΝΕΑ	Πίσω ἀπὸ τ' Ἀστέρι (διήγημα)
Τώνη ΜΑΡΤΑΛΗ	Στὴ μάνα μου (ποίημα)
Σπύρου ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ	Ἐκεῖνοι ποῦ ἔφυγαν (μελέτη)

ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Θεοδώρου ΞΥΔΗ	Βεράρεν : «Οἱ πρωῖνές ὥρες καὶ οἱ ὥρες τ' ἀπομεσημεριοῦ (μετάφρ. Μάρκου Τσιριμώκου).
---------------	--

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ—ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Κ. ΚΡΗΤΙΚΟΝ.—Τὰ τραγούδια σας μὲ ἀρκετὸ περιεχόμενον, ἀσκηθεῖτε μοναχὰ στὸ στίχο. Στέλλετε μας. Γρήγορα θὰ γράψετε πράγματα ἀριώτερα.

ΣΠ. ΓΙΑΝΝΑΤΟΝ.—Περιμένουμε νεώτερα σας μὲ ἀρκετὴ πεποίθησι πῶς θὰ εἶναι ἀριώτερα.

ΧΡΥΣΑΝΘΗΝ ΖΙΤΣΕΑ.—Ἔχετε καὶ ἀπὸ τὴν Ἄντα Νέγκρι. Δηλαδή καὶ πού δὲν δείχνει ἀπομίμησι, μὰ γνησιότητα καὶ δικό σας. Δουλέψτε. Μὴ σᾶς ἀποθαρύνει ἂν δὲν δημοσιεύουμε τὸ τραγοῦδι σας. Ἔχουμε ἀπόφασι νὰ κάνομε τὰ ταλέντα νὰ *κοπιᾶσουν*. Αὐτὸ ἄλλωστε—ὁ κόπος—εἶναι τὸ μυστικὸ τῆς ἐξέλιξης τοῦ ταλέντου κατὰ τὸν Ἑμερσον. Τὸ ταλέντο κοπιᾶζει· ἡ μεγαλοφυΐα μονάχα δημιουργεῖ ἐντελῶς.... ἄκοπα.

ΑΝ. ΣΑΜΑΡΑΚΗ.—Οἱ στίχοι σας μὲ τάση εἰλικρινῆ. Ὑστεροῦν τεχνικά.

Γ. ΜΑΡΚΑΚΗΝ.—Τὴν συλλογὴν σας τὴν πήραμε. Γιὰ τὸ ζήτημα τῆς ἐκδόσεως γράψτε μας τί διαθέτετε.

Π. ΨΑΘΑΚΗΝ.—Στείλτε μας τίποτε ἄλλο. Ἐπειδὴ δὲ ἔχουμε ἀτράνταχτη ἀρχὴ νὰ μὴν κολακεύουμε ὅπωςδὴποτε ἀλλὰ μῆτε καὶ νὰ ἀποθαρύνουμε σᾶς λέμε τοῦτο: ὅτι στὰ τραγούδια σας ἐπιχειρεῖτε ἀκροβατικὰ κάποια συστηματικὴ ἐπιτήδευση· κάποια δηλαδή μὲ τὸ στασιὸ ποίηση.

Ἡ ΝΕΑ ΕΠΟΧΗ

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ—Μ. ΚΟΥΡΜΟΥΛΗΣ—ΔΑΙΔΑΛΟΥ 10

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ 50

Ἡ ΧΑΡΑ ΜΟΥ

Τρισεύγενη χαρά! τὴν ἀναγάλια,
τὴν ἔκστασι, πού φέρνεις ἀπ' τοῦ ἀπείρου
τὰ αἰθέρια στ' ἀποκάρωμα τοῦ ὄνειρου,
καὶ λυώνεις τὴν ψυχὴ μου ἀγάλι-ἀγάλια,
Ἄκάλεστη χαρά! πού ὅλης τῆς πλάσης
μοῦ ἀνοίγεις τὸ σκοπὸ μὲ τὴν ὄρμη
τῆς ἡδονῆς τὴν ἄφταστη στιγμὴ,
χωρὶς τὴν ἅγια ἀγάπη νὰ κολάσεις.

Χαρά μου! πού σκορπώντας τοὺς καημοὺς
λαμποκοπᾶς σὰν τὰ οὐράνια τόξα
μὲς στοὺς πυκνοὺς τῶν σύγνεφων ἀτμούς.
Χαρά μου! τῆς ἀγάπης φῶς καὶ δόξα,
κι ἂν τὸ φανέρωμά σου τὸ γοργὸ
κάθε φορὰ τὸν πόνο συδανλίζει,
μόνο χάρι σ' αὐτὸ ἡ ζωὴ μου ἀξίζει,
καὶ τὴ μοῖρα μου ζώντας εὐλογῶ.

Δεκέβρης 1935

ΜΑΡΚΟΣ ΤΣΙΡΙΜΩΚΟΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ

Πῶς νὰ σέ πῶ: Ἀδερφό, ἡ γλυκὴ μου φίλο;
Κάλεσμα τρυφερότερα εἰπωμένα
ποῖο θὰ μπορούσε νᾶσταζε ἀπ' τὴν πέννα
τῆς στοργῆς μου τὸ χᾶδι στὸ ἄσπρο φύλλο.

Στήν άγνωστη πληγή σου χλωρό φύλλο
 νάτανε ν' άκουμποῦσα ἐγὼ σὲ σένα.
 τὰ λόγια τῶν θωπειῶν μου μετρημένα
 τώρα ἔτσι ποῦφυγες πῶς νὰ σοῦ στείλω
 Σὲ μὰς δὲν παίρνει ἡ θλίψη ἐλεημοσύνη
 ψεύτικο ῥόδο τὴ χαρὰ φορᾶει
 τῆς περηφάνειας τῆς τὴν πόρτα κλείνει.
 Στενὸ κι' ἡ ζωὴ κελλὶ δὲν μὰς χωρᾶει
 Μ' ἄγρυπνη ἐγὼ τ' ἀκούω πίσω ἀπ' τοὺς τοίχους
 τὰ βήματά σου νὰ μετρᾷς μὲ στίχους.

ΜΕΛΙΣΣΑΝΘΗ

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ

Σὰν ἄγγελος ποὺ στὸ ἀχανὲς τῆς κρύας σιωπῆς γυρίζει
 Καὶ στὰ σβυσμένα σώματα τοῦ σύμπαντος πετᾷ
 Ἐνῶ μὴ ἀχτίδα παγωμένη τοῦ ἡλίου τὸν φωτᾷ.
 Σὰν ἄγγελος ποὺ στὸ ἀχανὲς τῆς κρύας σιωπῆς γυρίζει
 Μοιάζω καὶ ἔγώ. Ἀποστρέφοντας τὸ μάτι μου ἀνοιχτὰ
 Μοιάζω σὰν ἄγγελος λευκὸς ποὺ στ' ἀχανὲς γυρίζει
 Κι' ἐνῶ ποὺ βρίσκεται ὁ οὐρανὸς πολὺ καλὰ γνωρίζει
 Πρὸς τὰ σβυσμένα σώματα τοῦ σύμπαντος πετᾷ.

Μοιάζει ἡ ψυχὴ μου θάλασσα· θάλασσα πεθαμένη
 Κάτω ἀπ' τοῦ ἡλίου τὰ φιλιὰ μέσα στὸν οὐρανό.
 Κι' ἐνῶ τὸ σύμπαν πάνω τῆς τρέμει τὸ γαλανό
 Μοιάζει ἡ ψυχὴ του θάλασσα· θάλασσα πεθαμένη.
 Τὴ ῥόδινη ἐπιφάνειά τῆς διασχίζουν τὸ πρωῖνὸ
 Στὸ ἄπειρο ξαναφεύγοντας ἄγγελοι πλανημένοι.
 Μοιάζει ἡ ψυχὴ μου θάλασσα· θάλασσα πεθαμένη
 Κάτω ἀπ' τοῦ ἡλίου τὰ φιλιὰ μέσα στὸν οὐρανό.

Μὰ νὰ ἡ μορφή σου ἀστραφτερὸ βυθίζεται σιλιέτο
 Καὶ χάνει τὴ γαλήνη τῆς ἡ θάλασσα ἡ πλατειὰ.
 Γαλάζια ξαπολυθῆκε στοὺς οὐρανοὺς φωτιά.
 Ὡ! Νὰ ἡ μορφή σου ἀστραφτερὸ βυθίζεται σιλιέτο.
 Μαύρη χορεύει ἡ θάλασσα γύρω στὴ σιλιετιά!
 Μὴ μὲ λυπᾷσαι! Τὸ χρυσὸ κατέβαζε σιλιέτο!
 Κι' ὅταν θὰ γράψω, κόρη, αὐτὸ τὸ ἀσήμαντο τριολέτο,
 Θὰ γαληνέψω κάτω ἀπὸ τὴν ἑναστρη νυχτιά...

ΝΙΚΗΦ. ΒΡΕΤΤΑΚΟΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΣΤΙΣ "MEMOIRES D' OUTRE TOMBE,"

Ἐπειδὴ δὲ μπορῶ νὰ ξέρω ἀπὸ πρὶν τὴ στιγμή τοῦ τέλους μου, ἔπειδὴ
 στὴν ἡλικία μου οἱ μέρες ποὺ δίνονται στὸν ἄνθρωπο δὲν εἶνε παρὰ μέρες **χά-
 ριτος**, θέλω νὰ ξηγηθῶ.

Στις 4 Σεπτεμβρίου ποὺ μὰς ἔρχεται θὰν ἔχω φτάξει τὰ 78 εἶνε πειὰ
 καιρὸς νὰ ἀφήσω τοῦτον τὸν κόσμον ποὺ μ' ἀφήνει, καὶ δὲ μὲ λυπίζει ἕνα τέ-
 τοιο πρᾶμμα.

Οἱ Memoires, ποὺ ἐπι κεφαλῆς τους θὰ διαβάσῃ κανένας τοῦτον ἐδῶ τὸν
 πρόλογο, ἀκλουθοῦν στὸ χῶρισμά τους, τὸ φυσικὸ χῶρισμα τῆς ζωῆς μου.

Ἡ πικρὴ ἀνάγκη, ποὺ μοῦ κράτησε πάντα τὸ ποδάρι ἀπάνου στὸ λαίμω,
 μὲ βίασε νὰ πουλήσω τὶς Memoires μου. Κανένας δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ κατα-
 λάβῃ πόσο μοῦ κόστισε τὸ νᾶμαι στενεμένος νὰ ὑποθηκέψω τὸ κιβούρι μου·
 ἀλλὰ χρωστοῦσα καὶ τούτῃ τὴν τελευταία θυσία Ἀπὸ μιὰ συμπάθεια ἴσως
 ὑπερβολικὴ, πάντα λόγιαζε αὐτὲς τὶς Memoires σὰν **ἐξαπορητήτων**, ἀπ' τὸν
 ὅποιον δὲ θᾶθελα νὰ χωριστῶ : τὸ σχέδιο μου ἦτανε νὰ τις ἀφήσω στὴ Mme
 de Cateaubriand· κείνη θὰ τις ἔκανε γνωστὲς ὅπως θᾶθελε, ἢ θὰ τις ἔκρυβε,
 πρᾶμμα ποὺ θὰ τὸ ποθοῦσα σήμερα περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ.

"Α! Ἄν μποροῦσα ναῦρω, πρὶν ἀφήσω τὴ γῆς, κάποιον ποὺ νᾶναι
 ἀρκετὰ πλούσιος, ἀρκετὰ ἔμπιστος, γιὰ νὰ τις ξαγοράσῃ, καὶ ποὺ νὰ μὴν βρί-
 σκεται στὴν ἀνάγκη νὰ τις βάλῃ κάτω ἀπ' τὴν πρέσσα μόλις θὰ πάγωνε τὸ
 κορμί μου!... Ἐπὶ τέλους, ἂν ἤμουν ἀκόμα κύριος τῶν Memoires μου, ἢ θὰ τις
 κρατοῦσα σὲ χειρόγραφο, ἢ θᾶφιναι τὴ φανέρωσή τους πενήντα χρόνια πίσω.

Αὐτὲς οἱ Memoires γραφτήκανε σὲ διαφορετικὲς χρονολογίες καὶ σὲ διά-
 φορες χώρες... Οἱ φόρμες τῆς ζωῆς μου, ποὺ ἀλλάζονε κάθε τόσο, μπαίνουνε
 ἔτσι ἢ μὴ μέσα στὴν ἄλλη. Μοῦ συμβαίνει, μέσα στις στιγμὲς τῆς εὐτυχίας μου
 νὰ μιλῶ γιὰ τὶς μέρες τῆς μιζέριας. Ἡ νηότη μου νὰ ν' ἀνακατώνεται μὲ τὰ
 γερατεία μου, ἢ σοβαράδα τῶν χρόνων τῆς σπουδῆς νὰ φαρομακῶνῃ τὰ λαφρεία
 μου χρόνια, ἢ ἀχτίδες τοῦ ἡλίου μου ἀπ' τὴν αὐγὴ του ὡς τὸ βασίλειά του
 ὅπως εἶνε διασταυρωμένες δίνουνε στὴ διήγησή μου ἕνα εἶδος σύγχυσης, ἢ, ἂν
 θέλετε, ἕνα εἶδος ἀόριστης ἐνότητος. Ἡ κούνια μου ἔχει κάτω ἀπ' τὸ κιβούρι
 μου, τὸ κιβούρι μου κάτω παίρνει ἀπ' τὴν κούνια μου. Τὰ βᾶσανά μου κατα-
 τοῦν φχαρίστηση, οἱ χαρὲς μου βᾶσανα, καὶ δὲ ξέρει πειὰ κανένας, τελειώνον-
 τας τὸ διάβασμα τῶν Memoires, ἂν εἶνε γραμμένες ἀπὸ κεφάλι μαῦρο γιὰ
 κάταστρο.

Δὲ ξέρω ἂν αὐτὸ τὸ ἀνεκάτωμα, ὅπου δὲ μπορῶ νὰ τοῦ δώσω κανένα
 βόλεμα. θὰν ἀρέσῃ ἢ δὲ θὰν ἀρέσῃ. Εἶνε ὁ καρπὸς τῆς ἀστατῆς ζωῆς μου : οἱ
 φουρτοῦνες μ' ἀφήσανε γιὰ τραπέζι γιὰ νὰ γράψω μόνο τὰ συντοίμια τοῦ καρ-
 βιοῦ μου ποὺ τσακίστηκε.

Μὲ βιάσανε νὰ δημοσιέψω, ζῶντας, ἕνα δυὸ κομμάτια ἀπ' αὐτὲς τὶς
 Memoires· προτιμῶ νὰ μιλήσω ἀπ' τὸ βάθος τοῦ τάφου μου· τότες, τὴ διήγησή
 μου θὰ τὴν κομπανιάρουν οἱ φωνὲς ἐκεῖνες ποὺ ἔχουνε καπιτὶ ἱερό, γιὰτι
 βγαίνουνε ἀπ' τὸ χῶμα. Ἄν ἔχω ὑποφέρει ἀρκετὰ σ' αὐτὸν τὸν κόσμο, γιὰ

νάμαι σὸν ἄλλον μιὰ εὐτυχημένη σκιά, μὴν ἀχτίδα φευγάτη ἀπ' τὰ Ἡλύσια Πεδία θὰν ἀπλώση ἀπάνου στὶς τελευταῖες μου γραμμὲς ἕνα προστατευτικὸ φῶς : ἡ ζωὴ μοῦ στέκει ἄσκημα· ὁ θάνατος θὰ μοῦ ἔσῃ ἴσως καλύτερα....

Ὁ Ἅγιος Bonnavanture ἀξιῶθηκε ἀπ' τὸ θεὸ τὴν ἄδεια νὰ ξακολουθήσῃ τις Mémoires του κι' ὕστερα ἀπ' τὸ θάνατό του· δὲν ἐλπίζω μιὰ τέτοια εὐνοια, ἀλλὰ θὰ πιθνοῦσα νὰ σηκώνουμαι τὴν ὥρα ποὺ ἀναστένονται τὰ φαντάσματα γιὰ νὰ διρθώσω τοῦλάχιστο τὰ σκέδιά μου. Ὅπως καὶ νᾶναι ὅταν ἡ Αἰωνιότητα μοῦ στουπώσῃ με τὰ δυὸ χέρια τ' ἀφτιά, μέσα στὴ σκονισμένη οἰκογένεια τῶν σκιῶν, δὲ θὰν ἀκούγω πειὰ κανέναν.

Ἄν με τραβήξῃ ἕνα μέρος περισσότερο παρὰ τ' ἄλλα μέσα στὸ βιβλίον μου αὐτὸ τὸ μέρος εἶνε τὰ χρόνια τῆς νηότης μου, ἡ γωνιὰ ἢ πλέον ἄγνωστη τῆς ζωῆς μου. Ἐκεῖ, ἔχω νὰ ξυπνήσω ἕναν κόσμον ποὺ δὲ τὸν ξέρει κανένας ἄλλος ὅξω ἀπὸ μένα· δὲ συνέτυχα, πλανώμενος μέσα σὲ τούτῃ τῇ σβυσμένη πειὰ ἐποχῇ, ἄλλο ἀπὸ ἐνθύμησες καὶ σιωπὴ· ἀπ' ὅλα τὰ πρόσωπα ποὺ γνώρισα, πόσα ζοῦνε σήμερα ;....

Οἱ κάτοικοι τοῦ Saint—Malo, μοῦ γράψανε στὶς 25 Αὐγούστου 1828, μέσον τοῦ δημάρχου τῆς, σχετικὰ μ' ἕνα λιμάνι ποὺ θέλανε νὰ ἀνοίξουν. Βιάστηκα νὰ τοὺς ἀπαντήσω πρόθυμα, με τὴν παράκλησι, ἀπέναντι στὴν καλωσύνη ποὺ τοὺς ἔστερξα, νὰ μοῦ χαρίσουνε λίγα ποδάκια γῆς, γιὰ τὸ μνημια μου ἀπὰ στὸ grand—Bé* Αὐτὴ ἡ ἐπιθυμίᾶ μου βρῆκε δυσκολίες ἀπὸ μέρος τῆς Στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας. Ἐλαβα ἐπὶ τέλους, στὶς 27 Ὀκτωβρίου 1831, ἕνα γράμμα τοῦ δημάρχου, Κ. Honvius. Μοῦλεγε : «Ὁ τόπος τῆς ἀνάπαυσης ποὺ ποθεῖτε στ' ἀκροθαλάσσι, σὲ λίγα πατήματα ἀπ' τὴν κούνια σας, θὰ τοιμαστῇ ἀπ' τὴν ὑϊκὴ στοργὴ τῶν Μαλουίνων. Ὅστοςο μιὰ λυπηρὴ σκέψη ἀνακατώνεται μ' αὐτὴ τὴ φροντίδα. Ἄ! Μπορεῖ τὸ κιβοῦρι νὰ μείνῃ γιὰ πολὺν καιρὸ ἄδειο ! Μὰ ἡ τιμὴ κι' ἡ δόξα ἐπιζοῦνε σὲ ὅλα ποὺ περνοῦνε ἀπάνου ἀπ' τὴ γῆς.»

Γράφω με εὐγνωμοσύνη αὐτὰ τὰ ὡραῖα λόγια τοῦ Κ. Honvius : δὲν ὑπάρχει μέσα σ' αὐτὰ τίποτα παραπάνου, ὅξω ἀπ' τὴ λέξη Δόξα.

Θὰν ἀναπαυτῶ λοιπὸν πλάγι στὴ θάλασσα ποὺ ἀγάπησα τόσο πολὺ. Ἄν πεθάνω ὅξω ἀπ' τὴ Γαλλία, εὔχουμε νὰ μὴν κουβαληθῇ τὸ κορμί μου στὴν πατρίδα μου παρὰ ἅμα κλείσουνε πενήντα χρόνια ἀπὸ τὴ μέρα ποὺ θὰ με θάψουνε. Νὰ σώσετε τὸ λείψανό μου ἀπὸ μιὰ ἀνίερη νεκροφία· ἄς βάλουνε κατὰ μέρος τὴ φροντίδα νὰ ζητήσουν μέσα στὸ παγωμένο μυαλό μου καὶ μέσα στὴν σβυσμένη καρδιά τὸ μυστήριον τοῦ εἶναι μου. Ὁ θάνατος δὲ ξεσκεπάζει διόλου τὸ μυστικὸ τῆς ζωῆς. Ἐνα λείψανον ποὺ περνᾷ ἀπὸ πόστα σὲ πόστα, μοῦ κάνει νᾶνατριχιάζω κόκκαλα ξασπρισμένα καὶ κούφια μετατοπιζονται δίχως κόπο : θὰ κουραστοῦνε λιγώτερο στὸ τελευταῖον αὐτὸ ταξεῖδι, παρὰ τότες ποὺ τᾶσερνα ἐδῶ καὶ κεῖ φορτωμένα με τὶς πίκρες μου.

Φ. ΚΟΝΤΟΓΛΟΥΣ

* Αἰβαλί 1921

* Βραχόκαβος στὸ Saint Malo.

ΝΕΟΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ ΔΙΗΓΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

Μερικὰ διαλεγμένα ἀπὸ τὴν πρώτη του συλλογὴ, ἄλλα συναγμένα ἀπὸ ἄγνωστά μας ἔντυπα, ἐφημερίδες τῆς Πόλης, περιοδικά, ἡμερολόγια—κακοτυπωμένα, μ' ἕνα σωρὸ λάθη στὴ στίξη καὶ με τυπογραφικὰ παροράματα, ὁ πεζογράφος κ. Ἄρχης Κόβας, ὁ τελευταῖος Κωνσταντινουπολίτης, ἐτύπωσε τὰ «Νεοχριστιανικά» του σὲ δευτέρην ἔκδοσιν.

Στὸν μετριόφρονον καὶ κριτικώτατον πρόλογο ποὺ ὁ κ. Ἄντωνης Γιαλούρης εἶχε προτάξει στὴν πρώτην ἔκδοσιν καὶ ποὺ ἐλπίζω πὼς θὰ ξανατυπωθῇ στὴ σημερινή, χαρακτηρίζει τὸν κ. Ἄρχη Κόβα γιὰ ὅπαδὸ τοῦ κ. Ἐφταλιώτη. Παρόμοιο κάπως νόημα νομίζω πὼς δίνει στὸ ἔργο του κι' ὁ διηγηματογράφος ὁ ἴδιος, με τὸν τίτλον ποὺ τοῦ βάζει, «Νεοχριστιανικά». Ἐγώ, προχωρώντας ἕνα βῆμα πιὸ πέρα, θάγραφα κιόλας πὼς ὁ κ. Κόβας εἶναι ὁ τελευταῖος στὸν τόπον μας «προρραφαηλικός» πεζογράφος.

Ναί, τῶγραφα κι' ἄλλοῦ καὶ μ' ἄλλην εὐκαιρίᾳ. «Προρραφαηλικός»: δὲ βρίσκω φιλολογικὸν χαρακτηρισμὸ καταλληλότερον καὶ πλησιέστερον γιὰ τὸν κύκλον ὅπου ἀνήκουν τὰ λογοτεχνήματα τοῦ Ἐφταλιώτη καὶ μερικῶν ἄλλων...

Χωρὶς πολὺ δισταγμὸ—τ' ὁμολογῶ—τὴν ἐπήρα τὴν ξένην ὀνομασίαν ἀπὸ τὴν ἀγγλικὴν τέχνην—τὴ ζωγραφικὴν καὶ τὴν ποίησιν,—δηλαδὴ ἀπὸ τὸν Δάντε Γαβριὴλ Ρωσσέτι, τὸ ζωγράφο καὶ ποιητὴ, ποὺ πιστεύοντας ὅτι ἀληθινὴ καλλιτεχνικὴ δημιουργία μόνον πρὶν ἀπὸ τὸ Ραφαὴλ ὑπῆρξε στὴν Εὐρώπῃ, ὅτι ἀγνόητα καὶ χάρη καὶ συγκίνηση μόνον στὴν πρώτην αὐγὴ τῆς Ἀναγεννήσεως μπορεῖ νὰ βρεθοῦν, ἴδρυσεν κ' ἐκράτησεν γιὰ ἄρκετὰ καὶ σημαντικὰ χρόνια, τὴν ἀγγλικὴν σχολὴν τῶν «προρραφαηλικῶν».

Ἄληθινά, λοιπὸν, νομίζω πὼς ὁ δικός μας, ὁ ἀγγλομαθημένος ὁ Ἐφταλιώτης ἐσπούδασεν τὴν ἀγγλικὴν σχολὴν τοῦ Ρωσσέτι, καὶ τὴν ἀγάπησεν καὶ τὴν μετέφερε τέλος στὴ νεοελληνικὴ πραγματικότητα. Ἔτσι κι' αὐτός, τὴν Ἑλλάδα (τὴ Ρωμοσύνην) τὴν ἀναζητεῖ, ὁ ποιητὴς αὐτός τοῦ Ψυχαρικοῦ ἰδεολογικοῦ, πρὶν ἀπὸ τὰ ἔντεχνα Γράμματα, ἔξω ἀπ' αὐτά. Ἐπειτα καὶ πολλοὶ ἄλλοι πῆραν, κ' ἐξακολουθοῦν νὰ παίρουν, ἀπὸ τὴν ἴδιαν τὴν νεοελληνικὴν πραγματικότητα τοὺς τύπους καὶ τὰ θέματά τους. Ὁ Ἐφταλιώτης, ὁ Πάλλης, περισσότερο ὁ Ψυχάρης, ἔπειτα ὁ Γιάννης Κλ. Ζερβός, ὁ Ταγκόπουλος πατέρας, ὁ Φιλήντας, κάπως ὁ Βλαχογιάννης, ὁ Ἄντωνης Γιαλούρης, ὁ Φώτης Κόντογλου, ὁ Πρωτοπάτης, ὁ Μελικέρτης, ἄλλοι ἀκόμη, πιὸ μι-

κροί—όλοι αυτοί έχουν τόνο και χρώμα ξεχωριστό, μορφολογία ξεχωριστή, και μάλιστα θετική, και συστηματική—τόσο, που δεν μπορεί, παρά να έρχεται από φιλολογίες ολοκληρωτικά σχηματισμένες κι' από αριστουργήματα συγκεκριμένα πιά.

«Νεοχριστιανισμός» — είναι μιὰ όνομασία, που θα μπορούσε, πιστεύω, να την πάρη ό προρραφαηλιτισμός έδω, στην Έλλάδα. Ό τίτλος πρώτος του κ. Άρχη Κόβα με οδηγεί σε τουτό το συμπέρασμα.

Άλλ' άν εξαιρέσω μόνο τους «Έρημίτες» του κ. Γιαλούρη, είχα χρόνια πολλά να διαβάσω τέτοια πεζογραφήματα... Και τώρα, θαρρώ πως τούτα είναι τα τελευταία. Έγραφαν άλλοτε έτσι στην Πόλη, στη Λέσβο, λίγο στην Άθήνα. Μά δε γράφει πιά κανείς. Ό κωνσταντινουπολίτης ό κ. Καστανάκης έστρεψε την πολιτική ζωή στη σάτιρα' ό κ. Μυριβήλης κι' ό κ. Βενέζης, οί μιτυληνιοί, πέρασαν σε θέματα ανθρωπιστικά' και στην Άθήνα, ή πεζογραφία για παντού άλλοιό πέρνει το πέταγμα της, παρά για τάλησμόνητα εκείνα περασμένα. Λοιπόν, ό κ. Κόβας είναι ό τελευταίος αντιπρόσωπος της σχολής. Όμως, έν τω του Έφταλιώτη ή χρωματική άρμονία, ρητή και μεταφυσική, φανερή και άφαντη, στα έπίθετα και στη διάθεση, παίζει μοναχά με το άσπρο και με το γαλανό, ό κ. Κόβας άφοβα βούτησε τα πινέλλα του βαθειά στο τριανταφυλλί. Και μόνο; όλα τα χρώματα—άπ' το κάτασπρο του χιονιοι, που ζωγραφίζεται στην αλόπορτα της Άθηνούλας, παραμονή-βράδυ των Χριστουγέννων, ως το κατακόκκινο του αίματος που ή ύποταχτική Μαρκέλλα έβαψε τα μοναστηρίσια ρόδα την ώρα που δραπέτευσε—όλα τα χρώματα παίζουν έδω, μαγευτικά, στα μάτια... Γι' αυτό ό κ. Κόβας λέγω πως δεν είναι μόνο ό πιο στερνός της σχολής μά είναι κι' ό πιο καλλιτέχνης της.

Μέσα στο έργο του νεοχριστιανού κ. Κόβα, στην κεντρική περιοχή, βρίσκεται πάντα δεμένη ή Έκκλησία. Είναι άλλως τε ή Έκκλησία μέσα στην πρώτη την πατρίδα της! Έκκλησία μιανής χιλιετηρίδας και μισής άκόμα—ιδέα και κτίριο, τύπος και ουσία, μορφή και σύμβολο, ή Έκκλησία ή Βυζαντινή, ίδια κι' άδιάκοπη άπ' τα χρόνια των Ίουστιλιανών, των Παλαιολόγων, των Γρηγορίων... Όλοι οί δρόμοι οδηγούνε σ' αυτήν. Άπ' όπου κι' άν ξεκινά το διήγημα του κ. Κόβα, ή Έκκλησία φαίνεται στο βάθος. Άπό παντού αναπνέει, την άτμόσφαιρά της. Λύπες, χαρές, αισθήματα, μαζί της δεμένα. Τώρα ό Άγιος («Θαλασσινός Άγιος») ή ό Δεσπότης («Η Α. Σεβασμιόμης οικουρεί»), τώρα οί άκολουθίες και τα τροπάρια («Στα μάτια και στα χείλη», «Σάν το σπουργίτη», «Τα μαύρα άστρα», «Οϊστρος άκολασίας»), έπειτα τα Χριστούγεννα κι' οί Πασχαλιές,

οί γιορτές και τα πανηγύρια, οί νηστείες και τα μοναστήρια. Μόνο σε δυό διηγήματα παρουσιάζεται, κοντά στην Έκκλησία και το δεύτερο άπ' τα δίδυμα τα έμβλήματα τα βυζαντινά, ή Παιδεία. Μά, άλήθεια, πόσο χαριτωμένα, και πρόσχαρη, κι' έλκυστική είναι τούτη ή Παιδεία! ώ, δε σαρκώνεται πιά στον άυστηρό το δάσκαλο, μά στη δασκάλισσα, τη γλυκομίλητη, την άθώα και στο κορμί και στην ψυχή. Έτσι χαριτωμένη κι' έτσι πρόσχαρη είναι και ή Έκκλησία στα διηγήματα του κ. Κόβα. Με τις ψαλμωδίες και τις καμπάνες της, τα χρυσάφια της και τα φώτα της άλλα, με τους έρωτικούς τέλος θριάμβους της, στο πρώτο διάβασμα του Άποστόλου, ώσαν βραβείο γνώσης και άρετής... Έτσι, Παιδεία και δασκάλισσα, Έκκλησία και μουσική, σπουδή και θρησκεία, άγάπη και ζωή, μυστικοπάθεια κι' ή υπάθεια—όλα τούτα, τόσο γλυκά κι' άξεδιάλυτα, συγχίζονται στα διηγήματα του κ. Κόβα—ό χριστιανός τούτος που ζή με τα αισθητήρια, και τα αισθητήρια τούτα τ' άγαθά και τ' άναμάρτητα σαν τα πρωτόπλαστα, «έν οϊς δόλος ούκ έστι»,—ώστε, άντις να τα ξεχωρίσωμε, που δεν ξεχωρίζονται, καλύτερα να τα ναγνωρίσωμε ώσαν μιὰ καινούργια δράση και να τους δώσωμε του «νεοχριστιανισμού» το καινούργιο όνομα.

Που τελειώνει τέτοια εϋλάβεια και που άρχίζει τέτοιος έρωτας; Τάχα ή θρησκεία γίνεται το πιο γλυκό συστατικό στην έρωτική πεμπτούσια του διηγηματογράφου, ή αντιστρόφως, ό έρωτας θέλει να φωλιάση κάτω άπ' της θρησκείας το ζεστό φτερό; Εϋτυχισμένος ό συγγραφεύς που με το έργο του γεννά τέτοια ζωντανά ρωτήματα. Ξέρω κι' έγώ; τί ν' άπαντήσω; Το βέβαιο είναι πως παρόμοιος χριστιανισμός χαίρεται τον παράδεισό του μέσα στα έγκόσμια, κι' άντις ν' άγαπά το θάνατο, άγαπά τη ζωή και την άγάπη. Η έκκλησία είναι άπλως ή Παράδοση που έτοιμη την ηϋρε' ό έρωτας είναι το παρόν που ξύπνησε μέσα του, καινούργιο. Η Έκκλησία είναι το κλίμα που μέσα του γεννιούνται και ζούν οί έρωτες του κ. Κόβα. Μόνο στον «Οϊστρο άκολασίας» ό κ. Κόβας βάζει τη διχόνοι ανάμεσα στα φθαρτά και στ' άφθαρτα, γιατί παντού άλλοιό είναι μονοιασμένα και ταιριασμένα μά τούτο συμβαίνει σαν εξάιρεση, κι' έπειδή ό «οϊστρος άκολασίας» άκολουθεί κάποιαν παλιά, στερεότυπη αντίθεση, που δε θέλησε να την ξεπεράση, μήτε να τη βασανίση, καθώς θα μπορούσε εξάιρετα να το κάμη!

Γιατί, άλήθεια, άν κοσμοθεωρία δεν έχη καμμιά ό κ. Κόβας, «ούτε προβλήματα βάζη, ούτε θέσες ύποστηρίξη», καθώς έγραψε άκόμα ό κ. Γιαλούρης στον πρόλογό του, δεν έχει σχεδόν και καμμιά τεχνική. Σε τίποτα το διανοητικό, το προσχεδιασμένο, το προσωπικό δε βασιζεται, για

νά κάμη τέχνη. Τόσο άπλη είναι ή πλοκή του, τόσο εύκολη και φυσική, σάν τή ζωή! Ένα καράβι πού θαλασσοδέρνεται και γλυτώνει, μιá άμαρ τύρητη άγάπη πού χάνεται («Νεράϊδα», «Τá πρωτοβρόχια». «Τá μαύρα άστρα»), μιá άντιζηλία, μιá άνάμνηση, ένα μάθημα στο δημοτικό σχολείο.

“Αν ήταν κιόλας στο πρώτο πρόσωπο γραμμένο! Άκόμη και στο ύφος, άκόμη και στη γλώσσα... Ένας άκα δημαϊκός θά ντρεπόταν νά πη πώς τόν συγκινούν παρόμοιες φράσεις: «Έν’ άστρο κύλησε στο στερέωμα, κι’ ό φθινοπωρινός όγρός άέρας άπ’ τ’ άνοιχτό παράθυρο μου έστειλ’ ένα σάπιο φύλλο... Αútá, ώ! αútá τá πρωτοβρόχια και τá κίτρινα φύλλα πού σαρώνει πεθαμένα κατά γης ό φθινοπωρινός βοριάς, τί δέ με θυμίζουν!...Κι’ αútός: θά διακόνεβε μιá ματιά άπαλή σá βελουδο, ένα χαμόγελο σάν τριανταφυλλάκι πού άνθει, τίς φεγγαρόλουστες νύχτες τ’ Άπρίλη. .. Μιáς κοπέλλας φωτογραφία ξεχώρισα άνάμεσα σ’ αútές, με λούλουδα φρέσκα στολισμένη, πανσέδες και καραμπάσια, λούλουδα, ταχτικά δώρα, άφιερώματα...»

Μá εγώ δέ ντρέπομαι καθόλου νά τó πω, πώς, όσες φορές και νά τίς διαβάσω, άλλου πρόχειρες, άλλου σάν τραγουδιστές, ώ, πάντα με συγκινούν, με συγκινούν πολύ και βαθειά, σá νάταν φωνές παράκαιρου όργάνου, πού έρχονται δέν ξέρω πούθε, νύχτα, στο δρόμο με τόν άνεμο....

Δέν είναι θαύμα, μήτε κι’ άπάτη. Οί φράσεις δέν είναι τίποτα, ή ποιητική διάθεση πού έχουν μέσα τους μελουσιωμένη, αútή είναι τó πán! Και με πόσην ύγρότητα είναι τούτες οί άπλές φράσεις ραντισμένες, φορτωμένες! Δέν προσέχω τή γλώσσα, δέν προσέχω τήν τεχνική. Ίσως νάχη κι’ ό κ. Κόβας τούς δικούς του νόμους στο γράψιμό του. Δέ σκοτίζομαι νά τούς εύρω. Έγώ, ζεσταίνομαι με τá χρώματά του, εγώ καμαρώνω τá νειάτα του, εγώ τέλος πάσχω.

Γιατί ναι, αγαπά πάρα πολύ τή ζωή, αútός ό νεοχριστιανός, αγαπά τή ζωή περισσότερο άπ’ όσο πρέπει.... Πώς μάς κάνει κ’ έμάς νά τήν αγαπούμε! Τής μητέρας ή τρελλή στοργή για τó βρέφος τής,—άλλο αΐσθημα δέ μοιάζει τόσο με τó διάχυτο αΐσθημα πού έχουν τá «νεοχριστιανικά» του άπέναντι σ’ όλην τή ζωή.

Συλλογιέμαι, τί μαρτύριο θάταν για τόν άνθρωπο, αν εγινόταν τέτοιο άριστούργημα ό κόσμος, ή αν ό άνθρωπος είχε τέτοια αΐσθητήρια... Ό συγγραφεύς αγαπά κάτι πού τόχασε ή πού φοβάται μην τó χάση και μάς κάνει νά τó φοβώμαστε κι’ έμεις. Άντί νά βλέπη τá έγκόσμια sub specie ternitatis, «μεπρίσμα τής άθανασίας», αútός βλέπει και τ’ άθάνατα με τó πρίσμα τής άστασίας.

Λοιπόν ύφος και γλώσσα, αútá, στο κάτω—κάτω δικαιολογούν τήν αΐσθητική ήδονή, μά δέν είν’ αútá πού τήν προξενούν. Άλλο είναι τó καλό γράψιμο, κι’ άλλο ή έμπνευση. Τó πρώτο είναι ή φιλολογία, τó δεύτερο είναι ή τέχνη του λόγου.

“Αν ή ήδονή άπό τó καλό γράψιμο λείπη του κ. Κόβα, γράφει όμως έμπνευσμένα. Και όμολογώ πώς καλά γραψίματα διαβάσει κανείς τελευταίως συχνά, μά έμπνευσμένα κομμάτια πολύ σπανίως.

ΤΕΛΛΟΣ ΑΓΡΑΣ

ΟΙ “ΠΟΛΥ ΚΑΘΩΣ ΠΡΕΠΕΙ,,

Δεσποινίς, δεσποινίς
έχαρήκαμε πολύ για σας—τῷ ὄντι—
μπρός στης πόλεως τά φῶτα «τήν τιμήν»
όταν λάβαμε έκει,

κι’ ως τó βλέμμα σας—σαΐτα— και τó δόντι
μάς έτράβαε, έμεις
σε κυττούσαμε θλιμμένοι σιωπηλοί
και γλυκοί.

Και μαμζέλα μας δήλ-
αδή ό άέρας του μπάτη
μάς έλίκνιζε σε λίγο—άνοιχτά
ή βάρκα έπροχώρει—

στο σκοτάδι προφίλ
λάμπει—σφάχτης—τό δόντι το μάτι
και μάς πρόσμενε με φῶτα άναφτά
τό βαπόρι.

Μάς έπρόσμενε Χά!
—τά φῶτα τά φῶτα τά φῶτα—
και κοιμῶταν στης νύχτας τά βύθια
ή Χαλκίδα σβυστά.

Τώρα αútá μοναχά
είναι τώρα σάν πρώτα σάν πρώτα,
σάν ποτές νά μην ήσαν σι’ άλήθεια
σωστά...:

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΚΑΡΙΜΠΑΣ

Χαλκίδα

ΠΙΣΩ ΑΠΟ Τ' ΑΣΤΕΡΙ

ΑΝΤΩΝΗ ΦΩΝΕΑ

Σάν πάντα ἔτσι κι' ἀπόψε θάρτη ὁ φίλος μου νὰ πιούμε. Θὰ κάτσωμε καὶ θ' ἀρχίσω ἀφτὸς νὰ καπνίζω ἀναίσθητα κ' ἐγὼ μ' ἀργές ρουφηξιές. Τὸ βουναλάκι θάβει στὸ φόντο καὶ στὴ κορφή του ἡ ζωὴ μας μιὰ γκρεμισμένη ἐκκλησιά· θάβει σταβροὶ στοὺς τάφους καὶ κυπαρίσσα.

Καὶ θ' ἀρχίσω νὰ τοῦ μιλῶ σὲ μιὰ γλῶσσα ξένη, κι' ἀφτὸς δὲ θὰ μὲ νοιώθῃ θὰ καπνίζω ἀναίσθητα, σὰ τενεκές ποῦ εἶναι, καὶ θὰ χαμογελά ἠλίθια. Ἐπειτα τύφλα κ' οἱ δυὸ θὰ πᾶμε νὰ τραγουδήσωμε κάπου σὲ κάποιο σοκάκι, κι' ἕνας φιλόμουσος σκυλλός θ' ἀρχίσω νὰ γαβγίζω παρακάτου.

Τ' ἀρέζει νὰ βρῆσκῃ πάντα κάτι καινούργιο ἅμα ἔρχεται ἕνα τιποτένιο γράμμα, δυὸ τρία ἀρρωστιάρικα φύλλα ριγμένα ξεπίτηδες στὸ τραπέζι, κάτι τέλος πάντων καινούργιο, ἄς εἶν' κι' ἀσήμαντο. Θὰ κάτση πλάι μου καὶ θάμαστε δυὸ καὶ θάβει τρία τὰ ποτήρια. Θὰ τσουγκρίζομαι ἀπαραίτητα μὲ τὸ τρίτο ποτήρι καὶ θὰ χαμογελά ἠλίθια κ' ἐγὼ σοφά. Σήμερα ἐξαιρετικά—τοῦτο γίνεται μιὰ φορὰ τὸ χρόνο, μιὰ ὀρισμένη μέρα, ποῦ σ' ἀφτὴν κάποτε ἔτυχε νὰ συμβοῦν κάτι παράδοξα πράγματα—θ' ἀρχίσω νὰ μοῦ λέει μιὰ ἱστορία, ποῦ ἰσχυρίζεται γιὰ δικιά του, καὶ θάβ' ἢ ἔχτη φορὰ τούτη δῶ ποῦ θὰ τὴν ἀκούσω. Σκεδὸν ξέρω πῶς θ' ἀρχίσω.

Θὰ μοῦ παινήσῃ τῆς ὁμορφιῆς τῆς πρῶτα—γαρούφαλο τὸ στόμα τῆς, τὰ χεῖλια τῆς κεράσια, τὰ μάτια τῆς ἀμύγδαλα, τὸ φρύδι τῆς σπαθατο κ' ἦταν βεργολυγερὴ κ' ἦταν ξανθομαλλοῦσα κ' εἶχε στολίδι ἀτίμητο, στολίδι σὰ στολίδι τῆ γύμνια τῆς. Θὰ μείνη κάμποσο σκεφτικός καὶ θὰ κυττᾷ ἰδιότροπα τὴ νύχτα, κι' ἔπειτα ἢ λέξεις ἀνάκατες ἢ σκέψεις μπερδεμένες, θὰ χτυπιοῦνται ἀλύπητα βγαίνοντας καταρράχτης ἀπ' τὰ δόντια του. Κάπου κάπου θὰ σταματᾷ ἀπότομα—τί εἶπες;—τίποτε, θὰ λέω γ' ἄν—ὄχι, κάτι εἶπες, δὲν μπορεῖ, κάτι ἔπρεπε νὰ πῆς, μὰ ἔπρεπε νὰ τὸ πῆς σιγὰ νὰ μὴ σ' ἀκούσω.... Παγαίναμε πλάι πλάι, τόσο ποῦ ἔνοιωθα τὸ ἀσήμαντο βάρος μας πάνω στὴ γῆς. Προσπάθαγα ν' ἀκουραστώ τὴν ἀνάσα τῆς, μὰ δὲν ἔνοιωθα παρά μόνο τὴ δική μου. Κ' ἔπειτα, στὸ τέλος ἀφτὸ, σὲ μιὰ ταβέρνα πίναμε τόσο, ὅσο ἀρκοῦσε νὰ ζαλιστῆ μιὰ στάλα, καὶ ν' ἀνοίξῃ τὸ μπουμποῦκι ποῦχε γιὰ στόμα καὶ νᾶλεγε θεῖα λόγια, ἐξαίσια λόγια γιὰ τὴ ζωὴ μας πάνω σὲ τούτη τὴ γῆς—τὴν ἄσημη—καὶ τὴν ἀγάπη μας ποῦ μόνο ἀφτὴ θάβαν αἰώνια κι' ὅλα πῶς ἦταν ψέφτικα...

Σ' ἀφτὸ τὸ σημεῖο θὰ σταμάταγε ἴσως· θὰ πίναμε τὸ κρασί μας καὶ θὰ βλέπαμε θαμπὰ τὸ τρίτο ποτήρι. Θὰ βρίσκονταν στὴν ἄκρη τοῦ τραπέζιου καὶ θὰ σχημάτιζε πίσω του μιὰ μικρούλικη σκιά, τὸ κρασί θὰ τρεμόπαιζε χαλνῶντας τὴν ἡσυχία τῆς ὄψης του.

Ἄκουω τὰ βήματα του, καταλαβαίνω πῶς ἔρχεται σκεφτικός. Γιατὶ ξέρω, μαντέβω κάτι σὰ βήματα ἐγώ. Κάτι ποῦ βρίσκεται ἀνάμεσα σὰ βήματα : τὸ μυαλό τους, τὴ σκέψη τους, λέω. Βλέπω ἕναν καὶ παραπατάει καὶ ξέρω, εἶμαι βέβαιος πῶς εἶναι μεθυσμένος. Παραπατάει μ' ἕνα τέτοιο τρόπο—γιατὶ μπορεῖ νὰ γίνεται κι' ἀλλοιώτικα—τὰ βήματα νὰ φτιάχνουν μιὰν ἀμβλεῖα γωνία, ἀφτὸ εἶναι ἄλλο πάλι. Δὲ μπορεῖ βέβαια καθέννας νὰ ξέρῃ τὰ ἴδια πράγματα. Ἄλλος μπορεῖ νὰ σὲ καταλάβῃ ἀπ' τὰ μαλλιά σου, ἄλλος δὲν ξέρω κ' ἐγὼ ἀπὸ ποῦ.

Φτάνει καὶ στέκεται πολὺ ὥρα ὀρθὸς μπροστά μου. Ὅχι ἀπὸ εὐγένεια, ἔτσι συνηθίζει· μοῦ ζητᾷ τσιγάρο, τοῦ δίνω, κ' ἔπειτα κάθεται μονομιᾶς, πέφτει πάνω στὸ κάθισμα· τότε μοῦ λέει καλησπέρα. Εἶνε ἰδιότροπος ἄνθρωπος ἴσως καὶ τενεκές, τῶπα κι' ἄλλοῦ. Δὲν ξέρω νὰ μαντέβω τοὺς ἀνθρώπους παρά μόνο τὰ βήματα τους, κι' ἀφτὸ τῶπα.

Γυρέβγει νὰ βρῆ κάτι καινούργιο καὶ κατσουφιάζει ὅταν δὲν βρῆσκει. Τσουγκρίζομαι μὲ τὸ τρίτο ποτήρι.

— Αὐριο θάσαι μόνος σου, θὰ πῆς μόνος σου καὶ θὰ τσουγκρίζῃς μὲ τὰ ποτήρια δυὸ ἀνήπαρχτων ἀνθρώπων. Ὅχι; Ἐλεγα ν' ἀφτοχτονήσω πρὶν τόσα χρόνια, μὰ δὲν εἶχα βρῆ τὴν ἐφκαιρία. Θαρρῶ πῶς εἶναι πιὸ ὠραῖο τὸ πιστόλι, μὰ τώρα σκέφτομαι κάτι ἄλλο.

— Κάτι ἄλλο;

Ἐπαψε κι' ἀρχισε νὰ κυττᾷ ἰδιότροπα τὴ νύχτα.

— Τί θάνοιωθες, τί νοιώθεις ὅταν μιὰ μῦγα ἔρχεται καὶ κάθε-ται πάνω στὸ χέρι σου;—Τί;—Ναί τί; Ἐσὺ βέβαια θὰ νοιώσης μιὰ δυσ-ρέσκεια, θὰ σηκώσης τὸ χέρι καὶ θὰ διώξης τὴ μῦγα. Ἐγὼ ὅμως θὰ νοιώσω μιὰ ὑπόκωφη ἡδονή.

—Γιὰ τὴ μῦγα;

Γιὰ τὴ μῦγα βέβαια· σκέφτεσαι, καταλαβαίνεις πῶς τὸ κουτὸ τοῦτο ζῶο ἔχει τὴν ἀκλόνητη πεποιθῆσι πῶς θὰ σὲ λερώσῃ. Σὺ ὅμως ποῦσαι βουτηγμένος στὴ βρῶμα σου τὴ κοροϊδέβεις καὶ γελάς. Τότε μπορεῖς ν' ἀφτοχτονήσης.

—Γιὰ τὴ μῦγα;

Γελάει ἠλίθια.

Μὰ γιατί, λίγο τώχεις νὰ κοροϊδέψῃς μιὰ μῦγα; ἀφτὸ τὸ ὑπουλο πλάσμα, ὅσο κουτὸ κι' ἂν εἶναι, δὲν πιάνεται μὲ καμμιά πονηριά, ψοφάει

για τὰ γλυκύσματα—κι' ἀφτό τῆ καταστρέφει. Δὲ μπορεῖ νὰ τὸ κἀνῃ κα-
θένας ἀφτό. Χά, χά, ὑπάρχουν τόσα πράγματα, πολὺ ἀπλᾶ, ποῦ δὲν τὰ
χωράει τὸ μυαλὸ τοῦ ἀνθρώπου, καταπιάνεται νὰ λύσῃ ἄλυτα κουτὰ ζη-
τήματα. Γυρέβγει νὰ δῆ τί γίνεται πίσω ἀπ' τ' ἀστέρι καὶ δὲ μιᾶ για τ'
ἄστρο. Βλέπεις μαργαρίτες νὰ φυτρώνουν πάνω σὲ βράχους καὶ λουλου-
δια ξωτικά ἀνάμεσα στοὺς στρύχνους. Γυρέβγεις τὸ μυστήριο σ' ἀφτό,
ἀφοῦ δὲν ὑπάρχει. Σκᾶς για νὰ βρῆς τὸ θεό, νὰ χωθῆς ὁ ἴδιος θέσμεσ' τὸ
βοῦρκο. Κι' ἀφτές τῆς λὲς ἀλήθειες, κ' εἶναι τὰ πιὸ γελοῖα ψέμματα, ἢ
πιὸ φριχτὲς παλαβομάρες σου.

Φτιάχνεις σπήτια καὶ βάζεις μέσα γυναῖκες καὶ δὲ γιομίζης ἕνα
ἀπ' ἄντρες, μὲ πελατεῖα θηλυκά. Χάνεις τὸ αἴστημα τῆς πραγματικότη-
τας—τόχεις κάνει σωστὴ ψευδαίσθηση—κ' ἔτσι βέβαια δὲ μπορεῖς νὰ γιο-
μίσης μὲ περιφάνεια καὶ καταδεχτικότητα. Μᾶς δείχνεις τὸν ἐγωῖσμό σου
—καὶ λὲς πῶς ἂν σοῦ λείψῃ—θᾶσαι ἀναίσθητος—καὶ γιομίζεις τὸ κεφάλι
σου μὲ φιλολογία καὶ μοῦ βάζεις στραβά τὸ καινούργιο καπέλο σου.

Ἄφτὰ ὅλα εἶπε καὶ σταμάτησε. Ἡ σκιά πίσ' ἀπ' τὸ ποτήρι ξα-
φανίστηκε, κάποιον φεγγάρι κρύφτηκε πίσ' ἀπ' ἕνα νταντελένιο σύγνεφο.

—Κ' ἔπειτα;

—Κ' ἔπειτα; χά χά..., δὲν ἔμαθες ποτὲ τὸ τέλος τῆς ἱστορίας μου
καὶ λέω νὰ τὸ μάθης ἀπόψε—πολὺ ἔζησα. Ἐπειτα σοῦπα αὔριο θᾶσαι μο-
νάχος καὶ θὰ τσουγκρίζης μὲ τὰ ποτήρια δυὸ ἀνύπαρχτων ἀνθρώπων.
Σκέφτηκα πολὺ ἠῦρα ἕναν ὠραῖο τρόπο· θὰ πῆς πῶς κρύφτηκα πίσ' ἀπ'
ἕνα μιλάβο σύγνεφο—καὶ θὰ περιμένῃς νὰ ξαστεριάσῃ για νὰ μὲ ξανα-
δῆς. Ἡ μπόρα ἴσως κρατήσῃ κάμποσο καιρὸ μὰ θὰ περάσῃ.

Τὸ νοιώθεις; ξέρεις τί θὰ πῆ νᾶσαι ἀόρατος, νὰ μὴν ὑπάρχῃς;
σκέψου... Παγαίναμε πλάϊ πλάϊ τόσο ποῦ ἔνοιωθα τὸ ἀσήμαντο βᾶρος
μας πάνω στὴ γῆς... Ξαπλωνόμαστε στὰ βρεμένα χορτάρια, ἀκούμπαγα
τὸ κεφάλι μου στὰ βυζιά της. Δὲμίλαγα καθόλου—ἀλήθεια λέω—μόνο
τὴν ἄκουα. Ἡ λέξεις τριαντάφυλλα ἐθάργεις πῶς ἦταν κι' ἀπ' τὸ στόμα
τῆς πέφταν...

Ἐπειτα τῆς τραγούδαγα γλυκὰ περίγλυκα. Τ' ὄνομά της στὰ
χείλια μου μουσικὴ γινόταν.

—Γιοῦλα, τῆς ἔλεγα, Γιοῦλα...

Γιοῦλα τὴν ἔλεγε; Κ' εἶχε τὰ μάτια μύγδαλα, τὸ στόμα τῆς κε-
ράσι; Ἄχ, κἀνω, καταλαβαίνω πῶς ἀόρατες μύγες μοῦ κεντρίζουν τὸ
μυαλό.

—Μὰ ναί, Γιοῦλα τὴ λέγανε, ψέμματα δὲ λέω.

Ψέμματα δὲ λέει; Μὰ δὲ μπορεῖ... Γιοῦλα λέγαν τὴν κερά μου,
τὴν πεντάμορφη ἀφέντρα μου, χά, χά μὰ κι' ἀφτὴ πέθανε πρὶν τόσα χρό-
νια... Μὰ τὸ τρίτο ποτήρι λοιπόν; Καὶ ποιὸς τῶπε πῶς ὅταν ἡ Γιοῦλα κά-
θεται στὸ χέρι σου, τὸ κάνει ἀφτό για νὰ σὲ λερῶσῃ; Καταλαβαίνω, ναί,
ναί, δὲ μπορεῖ ἔτσι πρέπει νᾶναι. Κάποια μύγα βουίζει στὸ μυαλό του,
σκουλήκι συχαμερό.

—Γιοῦλα τὴ λέγαν, λέω, Γιοῦλα.

Μὰ δὲν ξέρει ὁ βλάκας τί εἶμαι ἱκανὸς νὰ κἀνω; Γιοῦλα τὴ λέ-
γαν; Μίλα βρέ.

—Ναί Γιοῦλα. Κ' εἶχε στολίδι ἀτίμητο, στολίδι στὰ στολίδια τῆ
γύμνια... Καὶ τὰ βυζιά της, ἄχ καὶ βαχ...

Τὸ μαχαίρι χάθηκε μὲς τῆ καρδιά του, μιὰ μεγάλη φωτερὴ καμ-
πύλη ἔκανε καὶ χάθηκε μέσα στὰ στήθεια του.

Δὲν εἶπε ὡχ' μὲ κύτταζε καὶ γέλαε ἠλίθια· τὸ τσιγάρο σφιχτὰ
ἀνάμεσα στὰ δόντια του. Ὁ φίλος μου· τί λέει τάχατες; πῶς δὲν τὴν λέ-
γανε Γιοῦλα. Ὁμορφιά τὴ λέγαν, Ὁμορφιά ὄρκο ἔπαιρνε. Μὰ γιατί
τῶκανε; γιατί; βρῆκε ἕναν ὠραῖο τρόπο;

Ἐνα γράμμα στὴ τσέπη του ποῦ λέει πῶς ἀφτοχτόνησε;

Ἡ μύγα;

Τὰ ποτήρια δυὸ ἀνύπαρχτων ἀνθρώπων; Μὰ τί λέει; τί;

ΑΝΤΩΝΗΣ ΦΩΝΕΑΣ

Καίφο 1934

ΣΤΗ ΜΑΝΑ ΜΟΥ

Στὸ βαρὺ μου παλτό, σὲ μιὰ ὀλόμαβρη κάσα,
ζῶ καὶ τρέμω μὴ γίνῃ ὅτι γίνῃ.

Μὲ κρατοῦν ἐραστὴ ἢ ταραχὴ κ' ἢ γαλήνη
κ' ἔχω μάτια, κ' ἔχω ἀφτιά, κ' ἔχω ἀνάσα.

Θὰ κρατοῦσα στὸ χέρι ἕνα πιστόλι
καὶ στὸ ἀφτί μου θὰ θρυμάτιζα μιὰ καμπάνα.

Μὰ εἶναι ἀνίκητοι στὸ αἷμα μου οἱ δόλοι
κι' ἔχω ἀδέρφια, πατέρα καὶ μάνα.

Σιωπηλὸς καὶ μοιραῖος θα διαβαίνω
Καὶ στο βλέμμα τὴν ἀνάμνηση τοῦ ἱλιγγου θάχω.
Θὰ μὲ βλέπουνε πάντα θλιμένο
καὶ μονάχο.

Κι' ὁ σκοπὸς μου, μητέρα, ὁ σκοπὸς μου,
νὰ κηδέβω ἕνα νεκρὸ ἀγαπητὸ μου
Καὶ νὰ δείχνω τὴν πάλῃ τοῦ Κόσμου
μὲ στὰ μπράτσα τοῦ ἀτρόμητου Τρόμου.

ΤΩΝΗΣ ΜΑΡΤΑΠΗΣ

ΕΚΕΙΝΟΙ ΠΟΥ ΕΦΥΓΑΝ

Δ. ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΦΩΤΟΧΑΡΟΣ ΖΩΓΡΑΦΟΣ

Ἡ ἔκθεση τῶν ἔργων τοῦ ἀλησμόνητου ζωγράφου Δ. Στεφανόπουλου, πού μέ τόση στοργή ὠργάνωσε ἡ ἐπίσης ζωγράφος, διαλεχτή μάλιστα μέσα στίς διαλεχτές, γυναίκα του, μᾶς ἔδωσε ἀνάγλυφο τό ἔργο μιᾶς ψυχῆς δυνατῆς καί πολύμορφης· μιᾶς ψυχῆς πού κανεὶς δὲν ξαίρει πού θά ἔφτανε ἂν ἡ Μοῖρα δὲν ἔκοβε τό φτερωτό της δρόμο. Μέσα στά διακόσια ἔργα τῆς ἐκθέσεως, ἔλαιογραφίες τὰ περισσότερα, σάν μέσα σ' ἓνα ἀληθινὸ καί καλογραμμμένο βιβλίον αὐτοβιογραφίας, διαβάζουμε τίς ἐντυπώσεις ἀπὸ τῆ ζωῆ κι' ἀπὸ τῆ φύση, τὴν ἑλληνικὴ πρὸ πάντων, τοῦ ἀνήσυχου καί ἀκούραστου ἐκείνου τεχνίτη, περασμένες μέσ' ἀπὸ τὴ ραφινάτη του καί ἐξαιρετικὰ αἰσθητικὴ ἰδιοσυγκρασία. Κι' ἓνα κύμα χαρᾶς κ' αἰσιοδοξίας μᾶς συνεπέρνει. Κ' ἓνας οὐρανὸς γαλάζιος, γεμάτος ἐλπίδα καί καλωσύνη μᾶς φωτίζει. Γιατὶ ὁ χρωστήρας τοῦ Στεφανόπουλου ἤξερε νὰ σταλλάξῃ τὴν χαρὰ καί τὴν ἐλπίδα σ' ὄσους ἀντίκρυζαν τὰ ἔργα του—καί μποροῦσαν, φυσικὰ, νὰ τὰ νοιώσουν—ὅπως τὸ πλατύ, παιδιαστικό γέλιο τοῦ σ' ὄσους εἶχαν τὴν εὐτυχία νὰ εἶνε δικαί του καί φίλοι του.

Τὴν εὐτυχία αὐτὴ τὴν εἶχα καί γ' ὡ καί πρέπει νὰ πῶ πῶς σπάνια ἄνθρωπος μοῦ χάρισε στιγμὲς σάν ἐκεῖνες πού ἐπέρασα μέ τὴ συντροφιά τοῦ Στεφανόπουλου. Ἀλλὰ «οἰδὲν βραχύτερον τῆς εὐτυχίας», ὅπως ἔλεγε ὁ Μητσάκης. Τὸ γέλιο τοῦ Στεφανόπουλου ἔσβυσε πρόωρα καί δὲ μένει παρὰ τὸ ἔργο του γιὰ νὰ μᾶς τό θυμίζει. Εὐτυχῶς τὸ ἔργο αὐτὸ εἶναι ἓνα ἔργο πελώριο. Πελώριο καί σὲ ἔκταση ἀλλὰ καί—πρὸ πάντων—σὲ περιεχόμενο.

**

Ὁ κριτικὸς πού θά θελήσῃ νὰ κατατάξῃ τὸ ζωγράφο Στεφανόπουλο θά δυσκολευτῆ πολὺ. Τί ἦταν; ἱμπρεσιονιστής, νατουραλιστᾶς, ρεαλιστής, κλασσικός, πριμιτίφ, τί τέλος πάντων; Ἦταν τίποτα ἀπ' αὐτὰ—κι' ἦταν ἀπ' ὅλα: Ἐδιάλεξε τὰ καλύτερα στοιχεῖα τῆς κάθε σχολῆς κ' ἔπλασε τὴν τέχνην του, μιὰ τέχνην ἐντελῶς πρωτότυπη καί καθαρὰ προσωπική. Κανένα ἔργο τοῦ Στεφανόπουλου δὲν μπορεῖ νὰ ξαναθυμῆσῃ ἓνα ἄλλο ξένο ἔργο, οὔτε μπορεῖ νὰ τὸ ὑπογράψῃ κ' ἓνας ἄλλος, ὅποιοσδήποτε, καλὸς ζωγράφος—ὅπως δυστυχῶς συμβαίνει μέ τὰ περισσότερα ἔργα τῶν συγχρόνων ζωγράφων μας. Κάθε πίνακάς του ἔχει ἐντονὴ τὴ σφραγίδα τῆς προσωπικότητάς του.

Δυνατὸς παρατηρητῆς, συνθέτης ἀσύγκριτος, ἐξαισιος κολορίστας μέ τὴν ἔννοια ὄχι τῆς σπατάλης τῶν χρωμάτων ἀλλὰ τῆς ἁρμονικῆς χρησιμοποίησέως των, ὁ Στεφανόπουλος ἄρπαξε τὰ ὠραιότερα κομμάτια τῶν ἑλληνικῶν νησιῶν, τῶν γυμνῶν, ἀλλὰ καλλιγράμμων κ' εὐγενικῶν βουνῶν μας, εἰδυλλιακῆς σκηνῆς ἀπὸ τὸ ὑπαιθρο, παριζιάνικες κ' ἀλεξανδρινές εἰκόνες, τ' ἀνασυνέθεσε στὴν ψυχὴν του, τὰ ἐφώτισε μέ τὸ πνεῦμα του, τοὺς ἔβανε κυρίαρχο τὸν ἄνθρωπο σὲ συνθέσεις ζωντανές καί ἁρμονικῆς καί μᾶς τὰ παρέδωσε—λαμπρὰ σημάδια ἐνὸς φτερωτοῦ περάσματος.

Τὰ τοπεῖα τοῦ Στεφανόπουλου δὲν εἶναι ἀπλῆς εἰκόνες, κοινὰ κομμάτια κάμπων ἢ βουνῶν, ποταμῶν ἢ γιαιλῶν. Εἶνε συνθέσεις πολύμορφες, ἁρμονικὰ τρανοῦδια χρωμάτων, φωτὸς καί σκιᾶς, ἀνθρώπων καί ζώων. Σπάνια λείπει ἡ φιγούρα ἀπὸ τὰ το-

πεῖα του. Ἡ φιγούρα ἢ ζωντανή, ἢ ἄνετη, πού ζῆ κ' ἀναπνέει ἐλεύθερα μέσα στὸ ὑπαιθρο χωρὶς πόζα καί χωρὶς ψευτιά, πού μιλάει βαθεῖα στὴν ψυχὴ μας. Κι' ὅταν ὁμως ἀκόμα λείπει τὸ τοπεῖο δὲν εἶνε βουβό. Τὸ κάνει λάλο ἓνα χαρακτηριστικὸ σημάδι του, μιὰ παλῆ πῆτρα, ἓνα δέντρο πού φρίσσει ἀπὸ τ' ἀγέρι, ἓνα κύμα λαμπερὸ «μυριοθουρούμενο» κατὰ τὸν ποιητῆ. Ἐνας παλμὸς βαθὺς κάνει τοὺς πίνακες τοῦ ἀξέχαστου ζωγράφου νὰ σαλεύουν, νὰ σφύζουν ἀπὸ ζωὴ, τὰ τραγουδᾶν ὅπως τὰ ξάρτια τῶν καρabiῶν σάν φυσάει τὸ μαϊστράλι, κ' ὁ παλμὸς τους εἶνε πρόσχαρος γιὰτὶ πρόσχαρη εἶναι κ' ἡ ἑλληνικὴ φύση καί γελοῦμενος ὁ οὐρανὸς—γιατὶ πρόσχαρος ἦταν κι' ὁ μεγάλος ἐμπνευστῆς τους, πού μ' ὄλες τίς ἀντίξοες περιστάσεις τῆς ζωῆς γελοῦσε ἀγνά καί πρᾶα σάν παιδί ὡς τὴ στιγμὴ πού ἐπέταξε μακρὰ μας.†

ΣΠΥΡΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

ΒΕΡΑΡΕΝ: "ΟΙ ΠΡΩΤΕΣ ΩΡΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΩΡΕΣ ΤΟΥ ΑΠΟΜΕΣΗΜΕΡΟΥ,"

(Μετάφραση ΜΑΡΚΟΥ ΤΣΙΡΙΜΩΚΟΣ)

Εἶναι ἀξίες πολλῆς προσοχῆς οἱ μεταφράσεις τῶν «Πρωῖνων ὥρων καί τῶν ὠρων τοῦ ἀπομεσημέρου» τοῦ Βεράρεν ἀπὸ τὸν κ. Μάρκο Τσιριμῶκο. Ὅταν μάλιστα μᾶς ἔρχονται ὕστερ' ἀπὸ τὸν ἄλλο τόμο, πού ὁ κ. Τσιριμῶκος κυκλοφόρησε στὰ 1932, μέ ποιήματα γάλλων ποιητῶν ὅπως τοῦ Λεκόντ ντε Λίλ, Μπωντλαίρ, Ρεμπώ, Ἐρεντιὰ κλπ., τῶν ἀγγλῶν Κῆτς καί Σέλλεϋ, καί ἀπὸ τοὺς γερμανοὺς τοῦ Γκαίτε καί τοῦ Χάινε, περισσότερο συστηματικὸ φανερώμεται μπροστὰ μας τὸ μεταφραστικὸ ἔργο τοῦ κ. Τσιριμῶκου. Στὰ δυὸ τελευταῖα χρόνια μᾶς ἔδωσε δυὸ συλλογῆς ποιημάτων του, τὰ «Δεκάστιχα καί Βιλανέλες» καί τὰ «Τραγούδια τοῦ πόνου», τὴν πρώτη στὸν πειθαρχημένο, αὐστηρὸ, ἀσκητικὸ θάλεγα, στίχο, καί τὴ δεύτερη στὸ μέτρο τὸ ἐλεύθερο καί τὸ ἀπεριόριστο, ἐκτὸς ἀπὸ τίς ἄλλες προηγούμενες τέσσερες συλλογῆς του, πού ὄλες ἀναδίνουν τὸν σκεπτικιστὴ καί τὸν φιλοσοφημένο στὰ φαινόμενα τοῦ ποιητικοῦ λόγου, μέ μιὰ διαμορφωμένη αἰσθητικὴ ἀντίληψη τοῦ στίχου, μέ σαφεῖς ἀντιλήψεις γιὰ τὴν ἔκταση καί τὴν περιοχὴν ὅπου ἡ ποιητικὴ τέχνη κινεῖται μέσα στίς ἄλλες ἐκδηλώσεις τίς πνευματικῆς. Κι' ἐκτὸς ἀπ' αὐτὰ, ἔχουμε κι' ἓνα τρίτο μέρος πού εἶναι ἀξιωματικῶς, τὴν κριτικὴ δηλαδή ἐργασία τοῦ κ. Τσιριμῶκου, τοῦ παλιοῦ Ραμᾶ, σὲ πέντε ἐκδόσεις κυριώτερα ἐμφανισμένη, ἀπὸ τίς ὁποῖες ξεχωρίζεται ἡ «Τέχνη Ποιητικῆς», προσεγμένη, φροντισμένη, φερμένη ἀπὸ τρεῖς παράγοντες τὴν ἐμπειρία, τὴ διαίσθηση καί τὴ μελέτη.

Ὁ Βεράρεν στὴ νεοελληνικὴ γλῶσσα εἶναι λίγο γνωστὸς, παρὰ τὸ μέγα ἔργο του πού καί τὸ ποσὸν ἀλλὰ καί τὸ ποιόν του θᾶδινε λαβὴ γιὰ νὰ τὸ ἀγκαλιάσῃ καί νὰ τὸ ἀποδώσῃ ἢ δημοτικῆς μὲς γλῶσσα. Λιγοστὰ σκόρπια ποιήματά του ἔχουν ἀποδοθεῖ. Ὁ Παλαμᾶς μᾶς ἔδωσε τὴ μετάφραση τῆς «Ἐλένης τῆς Σπάρτης», κι' ὁ Κλ. Παράσχος σὲ δυὸ ὁμιλίες προσπάθησε νὰ παραστήσῃ τὸ ἔργο τοῦ Βεράρεν,

Ὅπως εἶναι γνωστὸ, στὴν ἐξέλιξη τοῦ ὁ Βεράρεν πέρασε ἀπὸ στάδια. Ὅσο νὰ

βρεί την τρυφερή όσο και δυνατή χορδή των «Πρωϊνών, των Ἀπογευματινών των Δειλινών ὥρων», ἀκολούθησε δρόμους, πού δείχνονται σ' ὄλο τὸ ἔργο του πού πού ξεκινάει ἀπὸ τὰ φιλήδονα «Φλαμανδικά» του. Στὶς «Ἔδρες» αὐτὲς τῶν τριῶν φάσεων τῆς ἡμέρας, πού ὁ κ. Τσιριμῶκος μὲ τὶς δυὸ καταπιάστηκε, ὁ Βεράρεν στάλαξε ὅλη τὴν αἰσθηματικὴ ἐσωτερικέυση καὶ τὸ λυρικό ξεχείλισμα. Εἶν' ἕνας αἰώνιος ὕμνος στὴ γυναῖκα σύντροφος, στὴν Ἱέρεια τῆς συζυγικῆς ζωῆς. Κι' ἀπὸ τὴν πλευρὰ αὐτῆ, τὰ ποιήματα τοῦ Βεράρεν ἀποτελοῦν στὴν παγκόσμια λογοτεχνία ἕναν ἰδιαιτέρο καὶ ξεχωριστὸ τόνο αἰώνιου ὕμνου πρὸς τὴν γυναῖκα. Στὴ μετάφραση τοῦ κ. Γκιριμῶκου τὰ στοιχεῖα πού ἀποτελοῦν τὴν ποίηση τοῦ Βεράρεν δείχνονται μ' ἐπάρκεια καὶ ἄνεση. Ἡ σταθερὴ γραμμὴ πού ἀκολουθεῖ στὴ σειρὰ αὐτῆ τῶν τραγουδιῶν τοῦ ὁ Βεράρεν, ἡ ἀκριβολογία στὴν ἔκφραση, ἡ σταθερὴ μουσικότητα, ἡ τρυφερότητα τοῦ στίχου, ἡ λειτουργικὴ ἱεραρχία, βρίσκονται πάντοτε στὴν προσπάθεια τοῦ μεταφραστῆ. Ὁ στίχος τῶν μεταφράσεων, ἐλεύθερος στὸ κύριο χαρακτηριστικὸ του, ζυγιάζεται ὡς τόσο μεταξὺ τοῦ δεσμευμένου καὶ τοῦ ἀπειθάρχου, δίνει τὴν ἀόριστη γοητεία καὶ τὴ μυστικὴ ἔλξη τῆς αἰσθηματικότητας καὶ τοῦ γεροῦ καὶ σφιχτοδεμένου ὕφους τῶν τραγουδιῶν. Ὁ δεκαπεντασύλλαβος, σκορπισμένος τὶς περισσότερες φορές ἀνάμεσα σὲ μικρότερους στίχους κι' ἄλλοτε ἀραδιασμένους ὁμοιόμορφα, εἶναι ἡ ἐπανάληψη στὴν ποικιλία τῆς σιχοπλεχτικῆς, πού ὁ κ. Τσιριμῶκος τὴν πετυχαίνει σταθερὰ. Ἡ ἀπουσία τῆς ὁμοιοκαταληξίας ἐξαιρεῖ τὴν αὐθορμησία. Κάποιες λέξεις τῆς καθαρεύουσας ἔχουν κάποια ἀρμόδια θέση στὸ ξετύλιγμα τοῦ στίχου καὶ ἀποδείχνονται, ὅπως παρουσιάζονται ἀναπόφευκτες. Λιγοστὲς εἶναι πού θὰ μπορούσαν ν' ἀντικαταστήθουν ἢ νὰ ὑποστοῦν κάποια ἀλλοίωση. Τὸ σταθερότερο κριτήριον πού θὰ μπορούσε νὰ προβληθῆ καὶ πού μένει καὶ τ' ἀσφαλέςτερο, εἶναι ἡ διαπίστωση πὼς στὴ μετάφραση τοῦ κ. Τσιριμῶκου ἐπικρατεῖ ἡ ἴδια πάντοτε ἀπόκλιση, ἀπὸ τὸν πρῶτο ὡς τὸν στερνὸ στίχον τοῦ βιβλίου. Αὐτὸ ἀποδείχνει τὴ συνέπεια καὶ τὴ σκοπιμότητα πού ὑπάρχει στὴ μετάφραση.

Ὡς μεταφραστὴς ὁ κ. Τσιριμῶκος θὰ μπορούσε νὰ σημειώσῃ ἀρκετὴ προσφορά, ἐπειδὴ καὶ ζήλος καὶ ἐπιμονὴ καὶ τῆς τέχνης ἢ θέρμη τὸν διακρίνει. Ἄς ἐλπίσουμε πὼς δὲ θὰ σταματήσῃ ἔως ἐδῶ καὶ πὼς θὰ μᾶς παρουσιάσῃ τὴν εὐκαιρία ξανά νὰ ὑποδεχτοῦμε τ' ἀποτελέσματα μιᾶς σύντονης προσπάθειας, ὅπως εἶναι ἡ μεταφραστικὴ του ἐργασία.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΞΥΔΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Κυκλοφόρησε καὶ πωλεῖται στὰ βιβλιοπωλεῖα τοῦ **Emile Verhaeren** «Οἱ πρωῖνὲς ὄρες» καὶ «οἱ ὄρες τοῦ ἀπομεινήμερου». Μετάφραση Μάρκου Τσιριμῶκου, καθὼς καὶ τραγοῦδια τοῦ πόνου ἀντὶ 25 δραχ.

Κυκλοφόρησε σὲ λιγοστὰ ἀντίτυπα ὁ «Ἀστρολάβος τοῦ Φώτη Κό ντογλου, τυπώθηκε στὴ Κέρκυρα

Κυκλοφόρησε ἡ παιητικὴ συλλογὴ «Οἱ ντροπὲς μου» τοῦ Τώνη Μάρταλη. Πουλιέται στὸ Βιβλιοπωλεῖο Κορνάρου.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

Ἡ μετάφραση τῆς ἐκλεχτῆς μας συνεργάτιδος Γ. Καζαντάκη τοῦ μονόπραχτου ἔργου τοῦ Ρώσου Ἄντ. Τσέχωφ (Στὸ μεγάλο δρόμο), θὰ δημοσιευθῆ ἢ σ' ὀλόκληρο φύλλο ἢ σὲ ξεχωριστὴ ἔκδοση.

Ἡ κριτικὴ τοῦ ἐκλεχτοῦ μας συνεργάτη Μ. Χαννούση θὰ δημοσιευθῆ στὸ ἐρχόμενο φύλλο.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ
ΕΝΑΕΡΙΩΝ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΩΝ Α. Ε.
ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΗ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑ

Ἀθήναι—Θεσσαλονίκη

Ἀθήναι—Ἀργίριον—Ἰωάννινα

ΑΥΘΗΜΕΡΟΝ ΚΑΙ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΩΣ

Ἑλλάς—Βουλγαρία—Γιουγκοσλαβία—

—Οὐγγαρία—Αὐστρία—Γερμανία

Ἑλλάς—Γερμανία—Ὀλλανδία—Ἀγγλία

Ἑλλάς—Γερμανία—Σουηδία

Ἑλλάς—Αὐστρία—Ἑλβετία

Ἑλλάς—Ἀλβανία—Ἰταλία

Ἑλλάς—Ἀλβανία—Πολωνία

(Διὰ τῶν Ἑταιριῶν: Ἑλληνικῆς, Γερμανικῆς,

Ἑλβετικῆς, Ἰταλικῆς, Πολωνικῆς).

Πληροφορίαι παρά τῷ Πρακτορείῳ τῆς Ἑταιρίας (Βουλῆς 7)

Τηλέφ. 21.993 καί εἰς ὄλα τὰ Γραφεῖα Ταξειδίων.